

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

В І Є Н И К
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК 101

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ
НАУКИ

ЧЕРКАСИ - 2007

5. *Auernheimer, Georg*: Ethnizität und Modernität. Vortrag auf dem Hamburger Kongress ueber Rassismus. Erscheinen in: Kalpakal Raethzel, 1992, S. 118-132.

6. *Scheider, Herbert*: Heimat-Wohort-Gemainde-Landkreis. Einige empirische Befunde. In: Weigel 1986, S. 57-77.

7. *Сухарев А. В.* К вопросу о роли этнической функции системы отношений человека для психопрофилактики и воспитания // Вопросы психологии. – 1996. №4. – С. 12-16.

8. *Сухомлинська О. В.* Духовно-моральне виховання дітей та молоді в координатах педагогічної науки і практики // Шлях освіти. – 2006. – №1. – С. 2-7.

9. *Волик Л. В.* Передумови європейського вибору: маргінальність, самоідентичність, полікультурність // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Збірник наукових праць. – Вип.8.– Київ. – 2003. С. 29-34.

10. *Шейко В. М.* Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.). Монографія: В 2 т. – Т.1. – Х.: Основа, 2001. – 520с. // Глиба IV. Континуум культур. – С. 198-254.

11. *Юрій М. Ф.* Соціологія культури: Навчальний посібник. – К.: Ковалев, 2006. – 302 с. // Культура і соціальна структура. Розділ 8. С. 236-255.

12. Соціологія культури: Навчальний посібник // О. М. Семашко, В. М. Пічі, О. І. Погорілий та ін./ За ред. О. М. Семашко, В. М. Пічі. – К: Каравелла, Львів. Новий світ. – 2000, 2002, – 334 с.

13. *Ерасов Б. С.* Социальная культурология: Учебное пособие – М: Аспект Пресс, 1997. – 591 с.

14. *Супругова С. Г.* Види спільнот / Збірник праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2003. – Вип. 50. – С. 88-91.

15. Встречи этнических культур в зеркале языка: (в сопоставительном лингвокультурном аспекте) / Научный совет по истории мировой культуры. – М: Наука, 2002. – С. 66-69.

УДК 378.013.

С. М. Дубяга

ФОРМУВАННЯ ІМПРОВІЗАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ В СТУДЕНТІВ У ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація. В статті розглядається рівень розробки проблеми сформованості готовності майбутніх вчителів до педагогічної імпровізації в учбово-виховному процесі ВПНЗ і пропонуються подальші шляхи рішення цієї проблеми. *Ключові слова:* імпровізаційна готовність, студент, прогнозування, інтерпретація.

Аннотация. В статье рассматривается уровень разработки проблемы сформированности готовности будущих учителей к педагогической импровизации в учебно-воспитательном процессе ВПУЗ и предлагаются дальнейшие пути решения этой проблемы. *Ключевые слова:* импровизационная готовность, студент, прогнозирование, интерпретация.

Annotation. The article shows the level of future teachers' readiness to pedagogical improvisation in the high pedagogical establishments and further ways of solving this problem are proposed. **Key words:** improvisation readiness, student, improvisation interpretation.

У сучасних умовах готовність до педагогічної діяльності й творчості розглядається як домінуюча мета професійної підготовки вчителя (Н. В. Гузій, П. П. Гузик). Її сформованість допомагає молодим спеціалістам швидко адаптуватися до реальних умов навчально-виховного процесу, перебудовувати свої вміння при виникненні непередбачуваних ситуацій, є передумовою успішного розв'язання поставлених завдань. Для вирішення педагогічних ситуацій вчителю слід бути готовим до педагогічної імпровізації, творчо приймати оперативні, гнучкі рішення в умовах багатоваріантності уроку.

Актуальність вміння вчителя приймати оперативні, гнучкі рішення в умовах багатоваріантності уроку підкреслюється сучасними дидактами і психологами (С. П. Азаров, П. І. Бондар, Б. С. Гершунський, Б. І. Коротяєв, В. В. Краєвський, П. П. Савченко та ін.). В останні роки проблемою педагогічної імпровізації в педагогічному аспекті займалися Л. Ю. Берікханова, Е. О. Гришин, С. П. Дудкин, П. І. Загвоздинський, Т. О. Фокіна, В. М. Харькін.

Розглянемо рівень розробки проблеми готовності майбутніх учителів до педагогічної імпровізації у практиці вищої педагогічної освіти та звернемося до праць відомих учених. У роботах М. М. Левіної представлена низка підструктур, що стосуються обговорюваною нами педагогічною імпровізацією. Так, у спеціальному монографічному психолого-педагогічному дослідженні вказано на необхідність розробки і застосування індивідуалізованих технологій, методів і прийомів навчання, застосування евристичних методів педагогічного впливу, що стимулюють розвиток школярів; створення сприятливого психологічного клімату освітнього процесу.

У вимірній частині дослідження, що ґрунтується на виконанні експертних функцій у процесі освітнього процесу, дослідниця наголошує на необхідності розробки й застосування педагогічних прийомів, що концентрують процес навчання на необхідному ефекті, застосування нестандартних інтелектуальних завдань, побудованих на принципах розвитку психічних функцій. Як показує навіть поверховий аналіз, перелічені вміння так чи інакше припускають не стільки знання стандартних прийомів та технологій діяльності, скільки сформованість умінь педагогічної імпровізації, інтуїції і, відповідно, наявність імпровізаційної готовності в майбутнього педагога.

М. М. Левіна вказує на те, що з низки технологій педагогічної підготовки вказано завдання навчання студентів педагогічних ВНЗ прийняття професійного рішення, не вивчається зі студентами питання про рівень професійної кваліфікації вчителя, не розкрито цільова настанова педагогічної освіти, не зрозуміло є питання стосовно ролі принципово значущих якостей педагога. Ці чинники, на думку дослідниці, формують у студентів інертність педагогічного мислення й ініціативної поведінки, що в свою чергу, не забезпечує потенційних умов для розвитку їх прагнення до застосування і моделювання нових способів професійних дій, не сприяє створенню умов для розвитку в них потреби в самоосвіті й самороздосконаленні [2, с. 62].

Авторка вважає, що потрібна єдина програма навчання студентів, управління навчальною діяльністю на уроці, яка буде включати в числі інших проблеми прогнозування; способи педагогічної інтерпретації отриманих результатів; навчання різним технологічним процедурам і прийомам.

Технологія навчання студентів повинна сприяти процесу переведення студента з об'єкта педагогічного впливу в суб'єктивну позицію, потім управління ззовні на самоуправління. Така програма могла б бути, на нашу думку, засобом формування і розвитку в майбутніх педагогів умінь педагогічної імпровізації. Особливо у зв'язку з цим слід відзначити, що М. М. Левіна пропонує сучасну технологію професійної підготовки педагога – проблемне навчання, загальним принципом організації якого є використання розвивальних методів, що стимулюють активність тих, хто навчається. Авторка пропонує формулювати проблему таким чином, щоб вона завжди була пов'язана з деякою невизначеністю для вирішення й вибору наступних дій. Невизначеність навчальної ситуації є основним структурним задумом у конструюванні проблемного процесу і створенні проблемної ситуації, ситуації інтелектуальних труднощів для тих, хто навчається, при здійсненні ними пізнавального процесу, метою якого є вирішення поставленої проблеми. Як видно зі сказаного, відмінність технології проблемного навчання від інших технологій навчання полягає в тому, що, по-перше, функціонально задіяна повна структура навчальної діяльності, і, по-друге, в проблемному навчанні домінує етап побудови моделі дій і самостійний вибір суб'єктом способів вирішення, тобто саморегуляція дій. Проблемне навчання, на думку автора, це така педагогічна технологія навчання, яка за своїм змістом і структурою синтезує творчі процеси педагога й учнів.

Складні непередбачувані ситуації, що виникають у професійній діяльності педагога, вимагають професійної інтуїції й імпровізації педагогічних дій, алгоритм вирішення яких знайти неможливо, оскільки кожного разу вони можуть бути несхожими. Особливо це помітно в роботі вчителів-початківців, оскільки програма їхньої підготовки не відтворює всіх деталей майбутнього процесу. В процесі навчання завжди виникають непередбачувані обставини, що вимагають миттєвого вирішення переведення знань у дії, що вимагають опори на досвід, якого ще не мають молоді вчителі. В цілому ж дії педагога ґрунтуються не тільки на наявній програмі, але й на раціональному досвіді інтуїції, а головне – на імпровізації. Збір умов навчання й запрограмованих дій, як правило, не повний, завжди залишається простір для імпровізаційного вирішення професійних завдань. Опис усіх умов, що вимагають евристичних прийомів вирішення завдань, неможливий на рівні програми дій, але виділення реальних ситуацій, в яких проявляється евристична діяльність педагога, можна передбачити на основі аналізу очікуваної реакції школярів у процесі навчання.

Проте, як вважає М. М. Левіна, на сьогодні не розроблені способи поєднання різних технологій навчання, зокрема, в педагогічній підготовці вчителя слабким місцем залишається евристика, вміння творчо підходити до вирішення нестандартних технологічних завдань навчання. Крім того, вчителі відчувають значні труднощі в побудові сучасних конструкцій навчально-педагогічного процесу. З метою інтегрування теоретичної й практичної підготовки майбутніх учителів потрібно інтелектуалізувати навчальний процес, максимально наповнити

і навчально-педагогічними завданнями евристичного типу. Домінанта предмета і метою інтеграції психолого-педагогічної й методичної підготовки вчителів ВПНЗ повинна бути в засвоєнні інваріанту рішення і вільного вибору способу вирішення професійного завдання, а саме, у формуванні готовності до педагогічної імпровізації, вільного володіння технологічними операціями з управління навчальним процесом. Залучення педагога до евристичних методів діяльності, які включає готовність до педагогічної імпровізації, – одна з важливих сторін професійної підготовки педагога.

Дослідниками проблеми педагогічної імпровізації розроблені різні методи формування імпровізаційної готовності в студентів ВПНЗ – майбутніх учителів, визначені структура й компоненти імпровізаційної готовності, а також чинники, що визначають її досягнення.

Л. Ю. Берікханова у своєму дослідженні розглядає функції педагогічної імпровізації у навчально-виховному процесі і на основі цього виділяє структурні компоненти й зміст імпровізаційної готовності. На думку авторки, імпровізаційна готовність педагога визначається сформованістю трьох основних компонентів (блоків): професійно-педагогічного, зміст якого складає весь багаж спеціальних знань, умінь і навичок; індивідуально-особистісного, що включає особистісні якості педагога й мотиваційно-творчого, що визначається станом творчої активності процесу навчання [1].

Створюючи педагогічний проект майбутньої діяльності, яка є основою педагогічної імпровізації, педагогу слід глибоко вивчити програму з дисципліни, відповідний розділ з підручника, методичні рекомендації, актуалізувати знання з теми заняття, поповнити багаж методичних прийомів тощо, тобто педагог повинен моделювати основу заняття, яка забезпечить його навчальну діяльність. Важливе значення для здійснення педагогічної імпровізації при втіленні проекту лекції або семінарського заняття має загальна ерудованість та поінформованість педагога, вміння активно використовувати й оперативно здобувати з професійної «скарбнички» додаткову інформацію, а отже, збагатити зміст викладеного матеріалу, підвищити інтерес до процесу навчання тих, хто навчається, підсилити мотивацію їхньої навчальної діяльності. Безумовно, це неможливо здійснити без вміння організувати плідну навчальну комунікацію, що є своєрідною сполучною ланкою між викладачем та студентами, педагогічним проектом заняття і його реалізацією. Вільне володіння педагогічною технікою дозволяє педагогу передати свій емоційний стан, артистично втілити свій педагогічний задум, контролювати свої почуття, що виникають у процесі педагогічного спілкування, стримувати або акцентувати їх і, тим самим, використовувати як ефективний засіб втілення задуманого проекту заняття.

Таким чином, професійно-педагогічний компонент, зміст якого визначається як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, виділяється як один із блоків імпровізаційної готовності педагога.

Можливість швидкої реакції на багатозначні зовнішні та внутрішні впливи у процесі навчальної діяльності визначається здебільшого особистісними рисами педагога: інтуїцією, винахідливістю, глибиною й гнучкістю розуму, що дозволяє виявити новий, більш ефективний варіант втілення задуманого, відповіді педагогічною імпровізацією на зміну обставин під час занять. Значущість

особливих якостей викладача для здійснення педагогічної імпровізації – можливість виділити індивідуально-особистісний компонент його імпровізаційної готовності. Разом з тим, для того, щоб привести в дію механізм мислення, необхідні бажання і воля, робоче нахнення, що передбачає активізацію творчої педагогічної діяльності. Прагнення педагога досягти найбільшої ефективності навчальної діяльності, бажання підвищити рівень навченості, розвиненості студентів, стану робочого нахнення, складає мотиваційно-творчий компонент імпровізаційної готовності викладача.

Стан імпровізаційної готовності стає дієвим лише у випадку його безпосереднього ввімкнення в процес навчання, при зустрічному русі творчих процесів педагога й школярів, їх взаємодії, зіткненні, перехресті, що ведуть до сплеску творчої енергії, до появи імпровізаційних моментів у навчальній діяльності. Імпровізація виникає там і тоді, де й коли створена атмосфера сумісного творчого пошуку, відвертого захоплення педагога навчальним матеріалом і процесом спілкування з учнями, своєрідної енергетичної насиченості обставин, що роблять неминучим здійснення імпровізаційних моментів, які не тільки сприяють більш ефективній реалізації запланованого, але й дидактично збагачують заняття.

Можливість ефективного функціонування педагогічної імпровізації визначається станом імпровізаційної готовності педагога, під яким розуміють спрямованість його на органічне втілення й оперативне коригування педагогічного плану заняття, лекції тощо. Стан імпровізаційної готовності педагога реалізується в навчальному процесі через індивідуальний стиль його діяльності. Залежність імпровізаційної готовності педагога й типологічно обумовленого індивідуального стилю його діяльності приводить до необхідності формувати імпровізаційні вміння студентів – майбутніх учителів адекватно їх індивідуально-типологічним особливостям і забезпечують успішність здійснення педагогічної імпровізації шляхом попередньої підготовки з повноцінним обліком творчих можливостей майбутнього педагога.

Для формування мотиваційно-творчого компоненту Л. Ю. Берікханова пропонує виконання вправ, що розвивають і мобілізують творче самопочуття педагога. Метою цих вправ, на думку авторки, є формування вмінь концентрувати увагу на майбутній педагогічній діяльності, вияв творчого „надзавдання”, моделювання педагогом власного творчого самопочуття.

Інший дослідник цієї проблеми В. М. Харькін, який присвятив ряд робіт питанню формування імпровізаційної готовності в учителів середньої школи, вважає, що „створення системи навчання педагогічної імпровізації – справа майбутнього, а поки що необхідний акцент на самопідготовку” [4, с. 31]. Він залпропонував два шляхи у здійсненні цілеспрямованої підготовки до педагогічної імпровізації. Перший шлях – введення елементів навчання імпровізації у процес викладання різних навчальних дисциплін під час підготовки студентів ВПНЗ. Другий – спеціальний тренінг педагогічної імпровізації, який доцільно проводити зі студентами у рамках тієї чи іншої навчальної дисципліни. Вчений вважає, що „тренінг педагогічної імпровізації – найпродуктивніша підготовка педагогів-імпровізаторів. Він дозволяє за короткий час познайомити студентів із сутністю феномену „педагогічна імпровізація”, налаштувати їх на творчий пошук, зняти „заклими”, навчити негайно діяти при зіткненні з проблемами, розвивати увагу й

створено члени тренінгу, засвоїти техніку імпровізацій” [4, с. 144]. Особливу увагу приділяємо підводять питанню самопідготовки та самоформування вмінь професійної імпровізації. У зв'язку з цим він радить молодим педагогам реалізуватися у процесі своєї діяльності таким доступним всім видом педагогічної імпровізації як імпровізацією з “домашньою заготовкою”. Ним обґрунтовується ефективність застосування даного прийому і даються рекомендації щодо ефективності і ретроспективній оцінці власних застосованих імпровізаційних прийомів.

Таким чином, використання в навчальному процесі ВПНЗ різних типів педагогічних шкідань (навчальних, розвивальних, виховних), що спрямовані на формування імпровізаційної готовності, постійні вправлення у їх вирішенні відпрацьовують у майбутніх учителів уміння оперувати теоретичними знаннями на практиці, планувати майбутню педагогічну діяльність, передбачати її результати, оцінювати їхню значущість, розвивати імпровізаційні вміння і такі особистісні якості як винахідливість, гнучкість та оригінальність мислення, розподілену й одночасно концентровану увагу, товарицькість, впевненість у собі і своїх силах. Педагогічні завдання, що імітують виникнення у безпосередній навчально-виховній роботі школи ситуації, дають велику можливість практично застосовувати знання теоретичних основ педагогічної імпровізації, закріплюючи їх і відпрацьовуючи на основі основи імпровізаційні вміння.

Висновки. Все сказане вище чітко вказує на недостатній практичний і теоретичний рівень розробки досліджуваної нами проблеми стосовно професійної підготовки майбутніх учителів. У зв'язку з цим спробуємо для себе визначити певні перспективи шляхів вирішення питання формування імпровізаційної готовності у студентів вищої школи.

Передусім це насичення педагогічної діяльності навчання у вищій школі творчими компонентами і, перш за все, такими завданнями, вирішення яких неможливо здійснити тільки на основі традиційних методів, прийомів і технологій. Теоретичну підготовку майбутніх учителів слід будувати так, щоб вони мали можливість знайомитись із сутністю й основними положеннями, що пов'язані з педагогічною імпровізацією, її структурою, видами й формами. У процесі навчання доцільно подавати студентам певні зразки імпровізаційної діяльності з детальним їх аналізом. Слід створити „банк імпровізацій”, який містив би фрагменти початково-виховного процесу, що демонстрували б різні види педагогічної імпровізації й проблемні ситуації, вирішення яких дозволяє поєднувати у процесі викладання логічні прийоми з евристичними діями й професійною інтуїцією. В початковому процесі слід передбачити конструювання спеціальних нестандартних ситуацій для майбутніх учителів, які б передбачали розвиток у них умінь імпровізувати.

Література

1. Берикханова Л. Ю. Педагогическая импровизация в деятельности учителя: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук. – Красноярск, 1990. – 19 с.
2. Левина М. М. Технология профессионального педагогического образования. – М.: Academia, 2001. – 271 с.
3. Сисоева С. О. Подготовка учителя до формирования творческой личности учня: Монография. – К.: Поліграфкнига, 1996. – 407 с.

4. Харькин В. Н. Педагогическая импровизация: теория и методика / МГПУ им. В. И. Ленина. – М.: МИП „НВ Магистр”, 1992. – 159 с.

УДК 378: 81'271

Н. М. Остапенко

**ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ
КАТЕГОРІЙ „КОМПЕТЕНЦІЯ”, „КОМПЕТЕНТНІСТЬ”,
„КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ” В ЛІНГВОДИДАКТИЦІ
ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Анотація. Статтю присвячено проблемі розмежування лінгводидактичних понять „компетентнісний підхід до навчання”, „компетентність” та „компетенція”, розкриття значень цих лексем. **Ключові слова:** компетенція, компетентність, лінгводидактика, лексеми.

Анотация. В статье рассматривается проблема размежевания лингводидактических понятий „компетентностный подход к обучению”, „компетентность” и „компетенция”, раскрыто значение этих лексем. **Ключевые слова:** компетенция, компетентность, лингводидактика, лексеми.

Annotation. The article is devoted to the problem of differentiation of lingvodidactic notions „competence approach to teaching”, „competence”, the analysis of these lexsem. **Key words:** competence, lingvodidactic, lexsem.

У нормативних документах Міністерства освіти і науки України щодо адаптації вітчизняної вищої освіти до європейської системи навчання зазначається, що освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки фахівців повинні мати професійну спрямованість і здатність відповідати вимогам ринку праці. Аналіз наукової психолого-педагогічної та лінгводидактичної літератури дає підстави стверджувати, що в останнє десятиріччя з'явилось чимало нових термінів, які визначають певний рівень професійного становлення особистості вчителя, – „компетенція”, „компетентність”, „професійна компетентність”, „професійна підготовка студента як майбутнього вчителя”, „компетентнісний підхід до навчання”. Тобто йдеться про результативно-якісні характеристики особистості випускника ВНЗ, тому варто звернутись, в першу чергу, до з'ясування значення слів „компетентність”, „компетенція” та „компетентнісний підхід” з метою їх розмежування.

Метою цієї статті є уточнення значень вищезгаданих понять. *Об'єкт дослідження* – методика навчання студентів ВНЗ на заняттях з дисциплін лінгвометодичного спрямування. *Предмет* – впровадження в навчальний процес компетентнісного підходу. *Методи дослідження* – теоретичний аналіз лінгвістичної, психолого-педагогічної та методичної літератури, спостереження за навчальним процесом у ВНЗ, індуктивний та дедуктивний методи.

Спочатку проаналізуємо запропоновані в психолого-педагогічній та лінгводидактичній літературі визначення компетентності й компетенції. Вивчаючи зарубіжний досвід реалізації компетентнісного підходу, вітчизняні вчені дійшли висновку, що „компетентність” і „компетенція” виступають основними атрибутами компетентнісно зорієнтованого навчання у ВНЗ, хоча до цього часу немає одностайності у розмежуванні цих понять. Відсутня визначеність і у вживанні

Зміст

Завгородня Т. К., Стражнікова І. В. Практична підготовка фахівців — ключове питання організації навчального процесу у ВНЗ.....	3
Войлик Л. В. Формування етносоціокультурного континууму як передумова феноменологічних виявів особистості.....	11
Дубяга С. М. Формування імпровізаційної готовності в студентів у практиці навчання у вищому навчальному закладі.....	18
Остапенко Н. М. Понятійно-термінологічні проблеми розмежування категорій „компетенція”, „компетентність”, „компетентнісний підхід до навчання” в лінгводидактиці вищої школи.....	24
Куліш І. М. Особливості викладання іноземної мови професійного спілкування на сучасному етапі.....	32
Шестоपालюк О. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання молоді.....	36
Герасимова І. В. Сутність професійного спілкування менеджера.....	40
Сливка Н. П. Роль емоцій у розвитку особистості.....	46
Франчук Т. Й. Феномен „цілісності” в педагогічному процесі, основи формування цілісного освітнього простору.....	51
Король В. М., Назаренко Н. В. Дидактичні засади використання педагогічних технологій у навчанні природничих дисциплін майбутніх фахівців.....	56
Цимбал О. Ю. Суть суб’єктності позиції студента в навчальному процесі.....	61
Цапок О. М. Журналістська освіта в Україні: проблеми і реформування.....	66
Олексієнко Я. І., Дудник І. О. Фізкультурна освіченість молоді – передумова свідомого, ціннісного ставлення до власного здоров’я.....	70
Вовк О. І. Система вправ для інтенсивного навчання граматичного аспекту англомовного спілкування.....	74
Чернишова С. Г. Важливість розвитку соціокультурної компетенції студентів мовного ВНЗ.....	79
Бакланова М. Л. Використання проблемного навчання у процесі вивчення математичних дисциплін у коледжі.....	84
Зобенько Н. А. Індивідуально-орієнтований підхід до організації практики майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників.....	88
Волошина А. П. Система підготовки майбутніх менеджерів до професійного спілкування.....	92
Томенко В. І. Щодо питання запровадження системи модульної професійної підготовки курсантів та студентів у ВНЗ МНС України.....	98
Демченко О. П. Формування в майбутніх учителів початкових класів професійного ідеалу в контексті особистісно зорієнтованої творчої діяльності.....	102
Ігнатенко І. А. Проблеми формування дослідницьких умінь у студентів біологічного факультету університету.....	107
Рибалка Л. В. Педагогічні аспекти індивідуалізації навчання в умовах інтеграції в європейську освітньо-наукову систему.....	114
Ластівка І. О., Толбатов Ю. А., Трофименко В. І. Деякі методичні аспекти комп’ютерної підтримки при навчанні вищої математики в умовах подальшого впровадження кредитно-модульної системи.....	117